

Iłona Babukh, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
Chernivtsi, Ukraine

Khrystyna Maksymiuk, Master
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
Chernivtsi, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-603-4-31>

**METHODOLOGY OF CONTEMPORARY ECONOMIC SCIENCE
IN THE CONTEXT OF ANTHROPOCENTRIC SOCIETAL
TRANSFORMATION**

**МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ
В УМОВАХ АНТРОПОЦЕНТРИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ
СУСПІЛЬСТВА**

Розвиток науки постійно ставить перед дослідниками питання методології, адже нові явища, факти та процеси як у природному середовищі, так і в соціумі вимагають перегляду традиційних категорій, законів та підходів. Розширення знання супроводжується необхідністю формулювання нових понять і наукових підходів, що забезпечують системне осмислення складних соціально-економічних процесів. Методологія будь-якої науки є філософською основою дисципліни, адже вона досліджує фундаментальні концепції, природу наукових гіпотез, методи пояснення причинно-наслідкових зв'язків і механізми формування закономірностей. У економічній науці методологія виконує роль філософії економіки, об'єднуючи розрізнені теоретичні підходи у цілісну картину економічних процесів та розвитку суспільства. Використання лише вузькоспеціалізованих дисциплін для пояснення складних явищ призводить до фрагментарного знання і може стати джерелом кризових ситуацій у науковому пізнанні.

Філософія завжди була джерелом нових ідей для економічної науки, сприяючи узагальненню досягнень та формуванню універсального знання. Вона забезпечує реалізацію системного підходу до аналізу соціально-економічних явищ, а на її основі постійно удосконалюються методи наукового пізнання. Методологія економіки має завдання оцінювати економічні процеси у взаємозв'язку з політичними, правовими, релігійними, етико-моральними та культурними аспектами життя суспільства. Вона виконує синтезуючу функцію, інтегруючи знання з різних сфер, і формує цілісну концепцію наукового аналізу.

Економіка, створена людиною у ході історичної еволюції, з часом почала функціонувати за власними законами, виходячи з-під повного

контролю свого творця. Сучасний науково-технічний прогрес, постійні технологічні новації та глобальні політико-економічні трансформації змінюють характер соціально-економічного розвитку, створюючи потребу в більш комплексному осмисленні економічних процесів. Усвідомлення загальних закономірностей функціонування економіки та суспільства стає необхідною передумовою для аналізу конкретних практичних проблем і формування адекватної наукової парадигми.

Сьогодні економічна наука переживає зміну парадигми, де традиційні наукові школи, теорії та підходи переосмислюються у контексті концепції науково-дослідницьких програм і парадигм Т. Куна та І. Лакатоша [1; 2]. Класичні методи позитивізму та неопозитивізму вже не здатні забезпечити повне пояснення сучасних економічних явищ, особливо в умовах інформаційного суспільства та креативної економіки. Тому економічна методологія повинна орієнтуватися на філософське осмислення взаємодії соціальних, культурних та економічних процесів.

У центрі сучасної економічної науки перебуває людина як активний суб'єкт економічних відносин. Вивчення моделей економічної поведінки людей у різних соціальних ролях дозволяє адекватно аналізувати економічні процеси на мікро- і макрорівнях. Людина є носієм соціальних норм і цінностей, її когнітивні, психоемоційні та моральні характеристики визначають ефективність економічних систем. Фінансово-грошові механізми, що спочатку обмежувалися економічною сферою, нині впливають на всі аспекти суспільного життя, виступаючи універсальним регуляторним інструментом, що формує поведінку і соціальні взаємодії.

Предмет економічної науки суттєво розширився, він включає духовно-ціннісну сферу, культуру, моральні норми та етичні засади діяльності людини. Розуміння економічних процесів сьогодні неможливе без врахування соціально-гуманітарних чинників. Інформація, знання й інтелект стали ключовими ресурсами сучасної економіки, а в перспективі моральність людини набуває визначального значення як економічний і соціальний ресурс.

Методологія сучасної економічної науки повинна враховувати антропоцентричний підхід, інтегруючи морально-етичні характеристики економічних суб'єктів у науковий аналіз. Синергетичний підхід дозволяє моделювати складні соціально-економічні явища, враховуючи нелінійність, динаміку та взаємозалежність процесів. Таке комплексне бачення забезпечує глибоке осмислення взаємодії людини та суспільства в економіці, дозволяє формувати нові соціальні норми і розробляти ефективні механізми управління економічними та позаекономічними процесами [3].

Антропоцентрична парадигма підкреслює, що людина повинна розглядатися як центральний об'єкт наукового аналізу. Усвідомлення її моральних, соціальних та інтелектуальних ресурсів стає ключовим для розуміння економічних трансформацій і перспектив розвитку суспільства. У цьому контексті економіка перестає бути ізольованою сферою, а стає органічним відображенням усіх соціальних процесів, де

духовні цінності, культура та моральність виступають основними чинниками ефективного розвитку.

Література:

1. Kuhn T. The Structure of Scientific Revolutions. Chicago, London: University of Chicago Press Ltd. 1970. P. 222.
2. Lakatos I. Criticism and the Methodology of Scientific Research Programmes. *Proceedings of the Aristotelian Society*. 1968. Vol. 69. Pp. 149–186.
3. Нікіфоров П. О., Бабух І. Б. Нова економічна методологія : антропоцентричний підхід в аналізі соціально-економічних змін. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2025. №2. Том 4. Вип. 2. С. 90–99.